

SOCIJALNE I NACIONALNE KOLONE

Socijalne i nacionalne kolone nova su činjenica našega političkog života. Kako ih tumačite? Kao kolaps, blokadu sistema ili istinski revolt ljudi.

- Jedna od oznaka društvene krize je i to da ona pomuti sliku stvarnosti; ispremeću se uzroci i posljedice; pomešaju socijalni subjekti i društveni odnosi. U nas se to izražava i kao svođenje celine društvenog života (socijalnog) samo na nacionalnu ili samo na klasnu dimenziju. Te apstrakcije — nacionalno i klasno — samo su posebni i međusobno različiti vidovi ali ne i celina bogatstva društvenog života. To znači, nacionalno je svojevrsni način ispoljavanja društvenih odnosa, a nacionalni pokreti pa i nacionalistički svojevrsni su društveni i politički pokreti.

Termin »kolona«, sve prisutniji u našem javnom govoru, u svom osnovnom i uobičajenom ideološkom i političkom značenju vezan je za konzervativne populističke pokrete. Najpoznatiji primjer iz istorije su Mussolinijeve fašističke kolone iz »marša na Rim«. Bio je to primer obaranja postojećeg sistema neposrednim pritiskom socijalnog besa koji je usmeravan tako da se izlije na ulicama. U nas, danas, ima i tendencija nacionalističkog populizma, ali i pokušaja da se neefikasnost sistema ili nezadovoljstvo njime reši »upotrebom naroda« kao svojevrsne »grupe za pritisak«. Ali, ni jedno ni drugo, još uvek i na sreću, ne čini jedinstven proces. No, opasnost je prisutna i trebalo bi je uočiti, analizirati i praktično njena socijalna uporišta sužavati a to se najdelotvornije čini demokratizacijom političkog života i razvojem socijalističkog samoupravljanja. Zato i termin »kolona« iz pitanja uzimam kao uslovnu oznaku za sve učestalije javno i masovno političko okupljanje i izražavanje političkih interesa građana. Sve u svemu pojava »kolona« u političkoj borbi čini politički život jugoslovenskog društva složenijim.

Od ovih okupljanja u nas su najprisutnija ona vezana za pojedine zahteve iz oblasti rada i radnih odnosa, tzv. radnička ili sindikalna okupljanja (od Labina, preko Ramiza Sadikua, rudara iz Tuzle, radnika Zmaja, Borova sve do Agrokomerca). Naravno, ovo »sindikalno« u nas ne znači da ta okupljanja organizuje sindikat već da ona izražavaju neke važne interese radnika, ali da još uvek nemaju oznake širokog i klasno osvešćenog radničkog pokreta. Druga je vrsta okupljanja s motivima neskrivenih i širih političkih dometa. To može biti zahtev za nekom vrstom demokratije građanske i nacionalne (na primer u Sloveniji) ili za nekim neposrednije iskazanim nacionalnim i nacionalno-državnim vrednostima, ponekad viđenim i iz optike nacionalizma (okupljanja i »marševi« Srba i Crnogoraca s Kosova). Naravno ni prva ni druga vrsta političkih okupljanja nije niti može biti očišćena od nacionalizma, već je reč o tome gde se on eksplicitnije iskazuje. Za ova političko-nacionalna okupljanja značajno je da se umnogome oslanjaju na, u političkom životu Jugoslavije već prisutnu, tendenciju da se čovjek, građanin i radnik »nacionalizuje«, odnosno da mu se nameće »nacionalna karakтерна maska«. Često se ta maska oblikuje pod strasnom rukom nacionalizma.

U tome što se ovakva okupljanja doživljavaju kao »nova« ima svojevrsne birokratske »zbunjenosti i uvređenosti« vladajućih snaga ideologije. Svedoči to i o tromosti birokratskog uređivanja i usmeravanja političkog života, ali i o narastanju političke energije koja se ne zadovoljava postojećim granicama sistema već nastoji da ga dinamizira ili čak da ga prelije, sruši. U svakom slučaju, na dnevnom je redu susret sa ovom činjenicom. To znači da je na dnevnom redu i demokratizacija političkog života, što podrazumeva utvrđivanje i poštovanje »pravila igre«. U ovom slučaju, potrebna su, na primer, pravila (čak i zakon) o demonstracijama i manifestacijama kako se ove ne bi prelile u prave pravcate kolone, ali i da ostvarivanje sloboda i prava ljudi na javno ispoljavanje svoga mišljenja ne bi bilo prepušteno birokratsko-političkom

voluntarizmu i samovolji. I u ovoj oblasti zakašnjenje se skupo plaća a svedoči i o blokadi sistema, ali i o istinskom revoltu ljudi. No, prisutna je i klica svesti i angažmana ljudi da »uzmu stvari u svoje ruke«, da postanu aktivni tvorci svoje političke sudbine. Iskazuje se time i tako rešenost da se suzi prostor delovanju države i birokratije kao jedinog i sveopšteg »usrećitelja ljudi«.

Kolika je opasnost političke manipulacije raspoloženjem ljudi i njihovim opravdanim nezadovoljstvom? Ne premješta li se ponekad naglasak sa socijalnog na nacionalno? Možda namjerno?

- Političke manipulacije i ideologizacije su sadržane kao mogućnost u svakom obliku političkog delovanja i okupljanja. To važi i za »neorganizovani narod« koji je, pored države, jedan od najznačajnijih činilaca savremene političke borbe. Naravno, postoji i državna i birokratska »upotreba naroda«. Takva je »upotreba«, u nas i danas, prisutna posebno pod okriljem nacionalno-državne ideologije i političkih nacionalnih zahteva. Ali, nisu toga lišena ni takozvana radničko-sindikalna okupljanja, pogotovu kada se usmeravaju ka zahtevima da država rešava probleme koje je država zapravo i napravila i koje ne može rešiti.

Zato se svakom od oblika i svakom od pojedinačnih slučajeva mora prilaziti na primereni način. Pri tome, ne zaboravimo ono što je još u doba francuske buržoaske revolucije poručivao Blanqui: Kad narod osvoji određene političke institucije on ih ne ispušta lako. Zato je potrebno da se ovim institucijama daju takozvani prihvatljivi sadržaj, u nas to znači sadržaji socijalističkog samoupravljanja, nacionalne ravnopravnosti i jugoslovenstva i to delujući u njima i kroz njih. Puke političke osude i represija tu ne pomažu. Moraju se eliminisati uzroci ovakvog političkog delovanja, a energija ljudi usmeriti ka tzv. poželjnim ciljevima.

Čini mi se da su, danas posebno, prisutne dve vrste manipulacije tom vrstom političkog delovanja, okupljanja. Prva je da se u osloncu na već postojeću praksu političkog pritiska i voluntarizma, kao i odstupanja od proklamovanog normativnog i ideološkog sistema, ide ka stalnom prizivanju državne intervencije i to tako što se stvaraju »vanredne okolnosti« koje time traže »vanredne mere«, »preke puteve državne intervencije«. U biti, bio bi to pad na niže; dovršenje sistema državno-birokratskog upravljanja društvom i nacijama koje je već sada generator naše društvene i političke krize. Sigurno je jedno: ova manipulacija vodi neposredno u daljnju dezintegraciju društva, u konfederalizaciju jugoslovenske države i samog Saveza komunista.

Drugi vid manipulacije, doduše prisutan tek kao ideja i prigodna politička parola, onaj je koji probuđenu političku energiju ljudi usmerava u širok socijalističko-samoupravni pokret koji razvija takav sistem u kome se stvaraju nove vrednosti, radnici ovladavaju svojim radom i rezultatima rada, ljudi se ispoljavaju u svim svojim pa i nacionalnim vrednostima jačajući i veze širih socijalnih integracija, u Jugoslaviji i izvan nje. Ovaj istorijski ispit, a ne nekakve druge kako se sve češće čuje - polažu i Savez komunista i sve socijalističke samoupravne snage. To je ispit na kome se može proći samo potvrđivanjem stvarne avangardnosti, a nikako okamenjivanjem u »partiju na vlasti«. Negativna ocena na ovom ispitu znači silazak sa političke scene a to kao da predosećaju razne vođe, samozvanci, »zaštitnici i usrećitelji naroda«. Oni sve više kazuju da je došlo njihovo vreme, a otuda se, iz javnog govora na koji utiču, isključuju svi podaci o postojanju i delovanju socijalnih snaga jugoslovenske i samoupravne integracije. Njihovo je geslo: što više krize, što više mraka i beznađa — to bolje!

Kako tumačite sve učestalije pozivanje na naciju? Koliko je ono opravdano a koliko se time zapravo pokušavaju ostvariti određeni politički ciljevi?

- Svako »pozivanje na naciju« je i ostvarivanje određenih političkih ciljeva. Zato je bitno pitanje koji se to interesi žele ostvariti. Jesu li to odista nacionalni interesi, ili se radi o nacionalističkoj ili nekoj drugoj zloupotrebi nacionalnoga. A kod nas je sve više birokratsko-nacionalističkog »pozivanja na naciju«. No, ne treba zanemarivati ni one nacionalističke ideje i snage koje izrastaju iz »rekapitulacije« društvenih odnosa. I jedno i drugo sažima se u bojovnom pokliču: da živi moja nacija - država. I jedno i drugo se ideologijom nacionalizma, i na toj liniji upotrebom naroda, suprotstavlja razvoju socijalističkog samoupravljanja, stvarnoj nacionalnoj emancipaciji i ravnopravnosti za koju je važna država ali koja se u državi ne završava. Međutim, bilo bi kobno smetnuti s uma da je naše doba i doba aktualizacije pitanja nacije. Otuda je angažovanje ljudi, svih potencijala društva, na rešavanju socijalne i nacionalne brige najbolji način da se ljudi, društvo i nacija otmu ispod uzavrelih nacionalističkih strasti; da se okupljanje »pod nacionalnim barjacima« što prizivaju državu, sablju i oganj vrata u tvrde korice, u nas ne tako davno ispisane istorije međunacionalnog i unutar nacionalnog krvoprolića.